ESKILSTUNA-KURIREN Måndagen den 2 juli 1945

41 nya sörmlandslåtar facit av spelmansträffen

Han var mycket dekorativ, den södertörnsspelman som på lördagseftermiddagen promenerade av och an på perrongen vid Flens järnvägsstation. Hans svarta klädesrock med rött kantband var otroligt välborstad, gula mollskinnsbyxor slöto stramt kring vaderna och på huvudet satt den karakteristiska, vidbrättade hatten. Då det tåg han väntade på, dundrade in, satte han raskt fiolen till hakan och tillsammans med några i hast tillskyndande kolleger klämde han i med en klingande välkomsttrall till de många sörmländska spelmän som i nästa minut stodo på perrongen. De voro några av de 40 som under veckohelgen samlades till spelmansstämma på Stenhammar, och att de uppskattade välkomsthälsningen kunde man inte ta miste på. Hur skulle förresten spelmän hälsas om inte med en allmogelåt?

Flen och det sommarfagra Stenhammar har sålunda för andra gången varit samlingsplatsen för Södermanlands spelmansförbunds medlemmar. Där spelades och tävlades för spelmansmärken och diplom och där kritiserades och beundrades nykomponerade låtar medan spelglädjen steg timme för timme och låt för låt. En äkta sörmländsk spelmansstämma var det, och man förstår stämmans norrländske gäst, som vid middagen förtjust deklarerade att han gärna ville ingå "fostbrödralag" med de spelsäkra sörmlänningarna. Så imponerad var han.

Redan på fredagen anlände den sakkunniga och mycket förväntansfulla jury som hade att ta del av de 41 nya kompositioner i gammal svensk stil 19 spelmän insänt för bedömning. Professor Sven Kjellström och musikkonsulent Olof Andersson kommo från Stockholm med stora förhoppningar, som heller inte gäckades, och vidare deltog förbundets förutvarande ordförande, godsägare Ivar Hultström, Flodafors, och musikdirektör Lennart Lundén, Katrineholm i bedömningsarbetet. Och då juryn vid tvåtiden natten till lördagen skildes åt kunde den fröjda sig vid tanken på att sörmländsk folkmusik blivit ännu några friska och ursprungliga låtar rikare.

Lördagen anslogs till märkes- och diplomspelning och de flesta av spelmännen gnedo glatt sina felor inför juryn, som också här var idel solsken och välvilja. Kom så söndagen — med åtminstone på förmiddagen klarblå himmel och slösande sol — och omkring 1.000 personer bänkade sig i gröngräset och på bänkarna i backsluttningen mot den lövade dansbanan, där högtalaranläggningen skvallrade om vad som förestod. Spelmansförbundets älskvärde gynnare och värd, prins Wilhelm, var givetvis stämmans hedersgäst och först sedan han parkerat sin lilla röda bil utanför festplatsen samlade folkskollärare Gustaf Wetter sina spelmän och höjde stråken till en taktfast gånglåt från Lästringe. Efter ytterligare några låtar voro både spelmän och publik i rätt stämning, och spelmännen fingo vila fiolerna och lyssna till prinsen, som i hjärtliga ordalag hälsade välkommen till Stenhammar och tackade för det gagnerika arbete spelmännen utfört och alltfort utföra till hembygdens fromma. — Först när musiken besjälas av kompositörens egna känslor kan den nå åhörarna och många av våra gamla vackra folklåtar besitta denna egenskap, sade prins Wilhelm och erinrade i fortsättningen om den ovärderliga skatt vi äga i vår folkmusik och om att en musikalisk tradition i och med spelmansstämmorna skapas på Stenhammar. Prinsen uppmanade slutligen spelmännen att kärleksfullt vårda gamla traditioner, men underströk också deras uppgift att skapa nya.

Sedan folkskollärare Wetter tolkat spelmännens tacksamhet och låtit sin lilla dotter ytterligare understryka den med praktfulla rosor till prinsen stämdes de 40 fiolerna, och spelmännen gåvo sig i kast med uppgifterna. Och där spelades! Där briljerade 74-årige Hjalmar Björklund från Oxelösund med den sprittande "Glabons polska" och stämmans mest gnistrande spelmanstemperament, där trakterade Thorsell senior och junior från Skogstorp egenhändigt gjorda fioler, där spelade ett Södertörnslag förre förbundsordförandens förnämliga komposition "Vårskogen" och visade prov på utomordentligt samspel, för att endast nämna ett ringa fåtal av alla dem som voro i elden. Folkskollärare Wetter log och presenterade på sitt gemytliga sätt, fioler stämdes och prövades, prinsen log och nickade berömmande vid någon särskilt lyckad prestation och solen stekte och kom spelmännen att svettas i mollskinn och kläde. Se det var en riktig spelmansstämma!

Särskilt livligt blev det uppe på dansbanan, när professor Kjellström äskade ljud och förde kompositionstävlingen på tal. Den hade omfattats med stort intresse och många bra och för Sörmland karakteristiska låtar ha genom tävlingen tillförts arkivet.

Det var en strålande glad och överraskad eskilstunaspelman, hr Hugo Pettersson, som fick mottaga första priset, en fiol, ur prinsens hand. Spelmannen anförtrodde publiken, att han kanske hunnit tappa bort melodin, men det var en onödig farhåga, för han lade säkert stråken mot strängarna, och dansläten klingade rent, sörmländskt och lövdoftande, som en begeistrad dam med musikörat på helspänn uttryckte det.

— Det här är min största spelmansdag hittills, sade hr Pettersson då han bugat för väl tionde gången till tack för applåderna och återtagit sin plats bland lövruskorna på dansbanan. Jag hade nog hoppats på ett andra- eller tredjepris, men aldrig kunde jag tänka mig ...

Och det kunde nog inte heller Nils Evert Melin, Skogstorp, som för första gången deltog i en spelmansstämma och blev något av en sensation för jurymännen. Han erövrade med en gång Zornmärket i silver, och med det rätten att tituleras riksspelman och lade dessutom beslag på tredjepriset i kompositionstävlingen för sina mycket välkomponerade låtar. Andra pris, en Orreforsvas, erövrades av den välkände spelmannen C. G. Axelsson i Flodafors, som särskilt lyckats med 16-delspolskor. Ja, så utdelades priser, märken och diplom av den leende och berömmande prinsen. 92-åringen P. J. Andersson i Katrineholm, som inte var närvarande, fick en förnämlig stråke som hederspris, och Wetter ett kraftigt och välförtjänt hurra för sitt intresserade arbete inom förbundet. Så började spelmännen åter gnida sina felor medan hotfulla moln gjorde sitt bästa att skymma solen och skrämma publiken — utan att lyckas.

— Det är verkligen "goda tag" som framkommit i kompositionstävlingen, framhöll musikdirektör Lennart Lundén, Katrineholm, för Eskilstuna-Kuriren. Många kompositioner ha den rätta stilen och en personlig färg. Huvudsaken är ju att varje låt är en enhetlig, frisk och ursprunglig skapelse, ett krav som många av dessa nya låtar fylla. Svårigheten för en låtkompositör ligger naturligtvis i att förena teknisk färdighet med kompositionsteknik, men mycket av dessa hinder skulle kunna undanröjas om de komponerande spelmännen finge träffas litet oftare. De ha mycket att lära varandra.

Nöjd och belåten var också godsägare Ivar Hultsröm, som själv inte kunde hantera fiolen på grund av en handskada, men som i gengäld fick lyssna till sina utmärkta gånglåtar flera gånger under dagen. Glad var även musikkonsulent Olof Andersson som fick uppbära många vackra ord för sitt forskningsarbete på folkmusikens område, och många erkännsamma ord hade professor Kjellström för spelmännen och deras kompositioner vid middagen på kvällen, där fiolerna flitigt kommo till användning och spelmanshistorierna och gemytet flödade. Det enda smolket i glädjebägaren var tanken på den relativt fåtaliga publiken, och den åtföljande magra kassan, som kom hr Wetter att eftertänksamt befara att "spelmansförbundet måste dra åt svångremmen en tid framåt", men detta faktum kunde dock inte dämpa vare sig hans eller hans spelmansbröders humör under återstoden av kvällen. Frågan är om inte professor Kjellström med all rätt riktade de vackraste orden till folkskollärare Wetter, — förbundsordförande och klockarfar — som med en i ordets verkliga bemärkelse brinnande nit arbetar för sitt förbund. Då man ser folkskollärare Wetter i full verksamhet bland sina spelmän, är man också mycket villig att tro det en gammal stockholmsspelman sade efter stämman: "Det som inte går för Wetter, det går inte för nå'n!

Christina.

*